

OPISOWAĆ (396) *vb impf*

-s-, -f- (383), -ss-, -ff- (9), -fz- (4).

Oba o oraz a jasne.

inf opisować (13). $\diamond$ *praes 1 sg* opisuję (13). $\diamond$ *3 sg* opisuje (239). $\diamond$ *1 pl* opisujemy (4). $\diamond$ *3 pl* opisują (42). $\diamond$ *praet 3 sg m* opisował (7). $\diamond$ *1 pl m pers* opisowaliśmy (1). $\diamond$ *3 pl m pers* opisowali (5). $\diamond$ *fut 1 sg m* będę opisował (1) *RejPs*, opisować będę (2) *NiemObr*, *SarnStat*. $\diamond$ *con 3 sg m* by opisował (1). *f* by opisowała (1). $\diamond$ *3 pl m pers* by opisowali (1). $\diamond$ *part praes act* opisując (66).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII w. s.v. opisać.

1. *Przedstawiać w mowie lub piśmie, pokazywać; omawiać, wyklądać; opowiadać, dawać świadectwo; describere Modrz, Cn; circumloqui, circumscribere Mącz; memorare Modrz; deformare, depingere, designare, informare Cn [w tym: kogo, co (327)] (347) : KromRozm I D2v; A O troich doctorach abo vczonych wzákonie v světych Euangeliťwów [!] czytamy/ ale tilko zrzeczy imiona ich wřpominaia wlańnie ich nieopifuiac MurzNT 173 marg; Yudařz Thádeus [...] opifuye fáłřfywe á przewrotne vczycyele álbo kácerze/ ná przestrogę ludzi krzełciyáńńkich. KromRozm II e4v, e, h4; Dawid owe zwycięťwá nád nieprzyaácioly iego zá pomoczá Bożá/ opifuiue/ y wrzędniki iego. Leop 1.Par 18 arg; Powiaáa Bog Iopowi wielkie rzeczy o řwym řtworzeniu/ y opifuiue wielu zwierzáth przyrodzenie. Leop Iob 39 arg, Ex 20 arg, Lev 1 arg, Num 2 arg, Ps 17 arg, 100 arg (15); Opifuiue niczemnořć człowieczeńťwá/ przyrownywaiać ie řiftowi y řdźbłu. BibRadz I 278d marg, 1.Cor 15 arg, 2.Tim 3 arg, Apoc 22 arg; KwiatKřiáź P2v; Mącz 374d; BiałKat 346; Ktho řię wpátry pilnie/ obaczy łácnio iź tę rozmowę opifuiue Lukařz/ kthorá Kryřtus Pan mowił miedzy thrzemá męźmi. GrzegřSm 58, 62; KuczbKat 205; WujJud 19v, 22v, 46, 63v, 104v, 136v, 226v; Przetoź niekťorzy wykłádcze nie dobrze czynia/ ktorzy Kryřtuřá ták z iedney řtrony opifuiá/ bez wřzech dárow/ bez řily řywotney WujJudConf 258; iź Kořcioł Pána Křiřtuřow Apořtolřki prawdziwy y řtáradawny dořtátecźnie opifuiue/ á opifány ku vwaźaniu przed oczy wřzem pokłáda. RejPosWstaw [143²], [21²], [41⁴]; StryjWjaz A2; To tedy wiedzieć mařz/ iź Apořtoł opifuiac zacnořć kroleťwá Křiřtuřowego [...] w tym ia zářadza/ y záleca/ gdy człowieká Iezuřá Křiřtuřá obrádem Boga niewidziánego názywa CzechRozm 37v; Táke y Apořtoł Páweł/ opifuiac teź dzień on řádný: to teź o nim powieáa/ iź Bog káźdemu odáa wedle vczynkow iego. CzechRozm 213v, 117v, 118 [2 r.], 118v, 119v, 126v (19); TRoiáki Rzeczypořpolitey řpofob opifuiá Filozophowie [Tres autem memorantur a philosophis formae rerum publicarum]/ ktore řpofoby przezwiřká řwoie maia wedle roznořci pánuiaćych ofob ModrzBaz 3, 108v; Oczko 21v; StryjKron 16, 31, 36; Páweł z godnie z Ewánielistámi Potomká Dawidowego řyná Bożego opifuiue. CzechEp 314 marg, 87, 94, 166, 191 (22); O czym teź Ian w Ziáwieniu řwiádczy/ opifuiac Ieruzálem ono niebieskie przypomina mury ie⁸⁰ NiemObr 36; Duch Boży opifuiac Antychriřtá/ nie iednę ofobę znáczy/ ále řtolice/ ábo páńřtwo niezboźnořci opifuiue NiemObr 163, 23, 34, 43, 51, 72 (19); iź biááa téy rzeczypořpolitey/ o ktorá tácy ludzie řádzá/ iaćie tu Poetá opifuiue KochWr 37; LatHar 325, 377; Nákoniec moc y řile źley poźáđliwořci/ mieřkáiáćey w człowiecze [...] opifuiue. WujNT Rom 7 arg, s. 84, Matth 23 arg, s. 304, Ioann 10 arg, s. 471 (28); WysKaz)(2v; SarnStat 288; PowodPr 11, 26, 77; iaćo ř. Grzegorz řwiádczy/ y Bedá/ ktory y krolá Ořwáldá cudá czyniaćego opifuiue. SkarKaz*

419a, 122a; Dla tegoż tenże Iákub ś. mądrość od Bogá opifuie/ iż iest pełná miłóšierdzia yoczynkow dobrych. *SkarKazSej* 662a, 661b.

opisować bez czego [= *bez posługiwania się czym*] (1): Iż poiąć nie mogą bołtwá Páná Chriřtuřowego/ iákíe on [ksiądz] bez řłowa Bożego řzczyrego y iálnego opifuie *CzechEp* 68.

opisować wedle czego (1): Iż Dániel prorok/ tym řtrychem w rzeczy řwey pořtępuie/ iáko y infzy piřarze řtárego Teřtámentu/ to iest/ iż gdy opifuia rzecz ktorą wedle litery y ciáńá/ iáko rzecz znáćnieyřzą y porozumneyřzą/ tedy teź tám pořpolicie zaráz/ iákoby nieco wedle ducha/ iáką infzą iuź nie ták znáćzną wyřtáwuia. *CzechEp* 365.

opisować komu (17): *SarnUzn* F8; *RejAp* 172, 188; *RejPos* 343; Przetoź y on Zácháriářz/ ktorego nam Lukář řwięty opifuie/ náđchniony Duchem řwiętyym/ nie zániechał tego dołóżyć w piořnecce řwoiey *RejPosWstaw* 21v, [21²], 22, [143²], [143²]v; A gdy mu człeká onego ktorego widział/ opifuwał/ poznał Ian S. iřz Páwłowi S. wdzięćne było iego wykłáďanie *SkarŻyw* 87; *CzechEp* 279, 413; *NiemObr* 100; Tego tedy miáľtá obywátelow/ [...] nápomina tym řiftem Páweł S. [...] á potym wřzytkich řtanow ludziom řpořob řycia opifuiać. *WujNT* 666, 31, 306, 391.

opisować jako kogo, co (3): Páweł zás opifuie Páná Chriřtuřá iáko iednego małżonká: á Zbor iego/ od niego kápielą wody przez řłowo omyty/ iáko małżonkę *CzechEp* 169; *WujNT* 576; o czym y pierwfzy káźnodzieia Ewáńgeliey Ian Krzćiciel ludzie vpewniał/ opifuiać go [*Zbawiciela*] y iáko báráńká do zárzezania zá grzechy nářze/ y iáko ľwá do karánia zá niewdźięćnořci nářze. *SkarKaz* 1b.

opisować przez co [= *pod postacią czego*] (2): Co řię teź dotycze rogow: y o tych wáťpliwořci nie mářz/ z tey řtrony/ iż przez nie prorok/ Krole ábo moc Krolewfká/ ábo iáką infzą wielką/ podobną krolewfkiey/ opifuwał. *CzechEp* 371; *WujNT* 857.

opisować czym (5): *SkarŻyw* 206; Rozbieránie řłow X.K ktorymi opifuie ántychristá. *CzechEp* 327 *marg*, 20; *KochPhaen* 17; *KochSz* C4.

opisować o czym (7): *RejAp* 188; iáko nam Ian s. řzyrzey o niey [*krwi Baranka*] powiedáć y opifuwáć raczy. *RejPos* 343, 215v, 331, 349; *WujJud* 164v; *SarnStat* 966.

opisować przed kim (1): á káźdego z ořobná káźnodzieieř/ głóřu y řpořobu nářłáďuiać/ przed innymi go opifuwał. *SkarŻyw* 308.

opisować gdzie [*w tym: w czym* (28), *na czym* (5); *z lokalizacją biblijną* (9); „*tu*” (7), „*tamże*” (5), „*międy inszymi*” (2), „*niżej*” (2), „*tam*” (2), „*kędy*”] (60): Opifuie támże niektore męki wedle Práwá miánowicie/ przes ciágnienie powrozmi *GroicPorz* iiv; Opifuie [*Dawid*] w pierwfřym Přáľmie drogę ku wiecznemu Błógolláwieńřtwu. *LeopPs* 1 *arg*, 2.*Par* 12 *arg*, 3.*Mach* 4 *arg*; A za ty niey [!] rozumieřz że tu opifuie Gniew řwoy nie řvmierzony ktory w řobie czuieř? *Prot* A3v; *LeovPrzep* 13; *RejAp* 172; *RejPos* 215v, 349; *BiałKat* 346; *KuczbKat* 400; *RejPosWstaw* [143²]v, [143⁴]v; Dániel káp: 7v 13.14. widzenie řwoie/ ktore miał z obiáwienia Bożego/ opifuie *CzechRozm* 180, 117, 120v, 143, 258; *ModrzBaz* 13; *SkarŻyw* 337; y iáko ich [*narody*] Ptolomeus y Iul Ceřar in Comentarijs opifuie *StryjKron* 31; y Miechouius řam przeciř řobie opifuie woyny Litewfkie z Ruřią od 500. lat ná niektorych mieyřcáćh/ bo v niego káźdey rzeczy iáko w Labirinćie řzukáć *StryjKron* 245, 16, 36; Toć go ták tu y owdzie opifuie/ iáko řię y przedtym znáć dawáło *CzechEp* 231; y tenże Apořtoł ná poczátku Ewáńeliey opifuie ořobę iego od poczátku/ Bořką ktora řię potym z ciáľem ziednoczyľá.

CzechEp 343, 162, 211, 282, 283, 286 (11); Ian też ś. w Ziáwieniu/ beŝtiá wtorá opifuie/ ktora miała mieć roľzki Báránkowe: á mowić iáko Smok. *NiemObr* 152, 78, 84, 132; *WerGość* 268; W tym oľmym y w dziewiátytm rozdziale Ian S. opifuie przez tráby ľzeŝci ánioľów/ ľzeŝcioro przeŝladowanie haeretykow *WujNT* 857, *przedm* 26, s. 187, 306, 838, 849, 868; Iáko w innych tráktáciéh práwnych piérwéy oľoby opifowáľimľy: dopiéro do ľámych rzeczy przyľtępowáľimľy: tákże y tu wzywiemy tegóz porzádku. *SarnStat* 645, 14; Ieľzcze na inľzym mieyľcu Pan Bog okrućieńŝtwo tego Pogánŝtwá opifuie *PowodPr* 8, 42; O ktorey ábyŝ wiedziaľ poľożenie rzeczy/ Co niżey opifuie miey wľyztko ná pieczy. *PudľDydo* A2. Cf »w księgach opisować« »w liŝcie opisować«.

cum A cum inf (2): *CzechEp* 289; Dániel Prorok opifuie Antychryŝtá być Krolem twarzy niewŝtydliwey *NiemObr* 166.

Ze zdaniem dopeľnieniowym [w tym z odpowiednikami i zapowiednikami: to (2), tego (2); zaimek względný (12), iż (2), że (2)] (16): KromRozm III H [2 r.], I3v; Opifuia [księgi] iáko lud byľ [práwowan przez Sáľomoná Leop 2.Par 1 arg, Nah 1 arg; SarnUzn F8; Gdzie Auguľtyn S. iáko ľam piľze/ to tylko opifuie/ co wľánie grzechem ieľt WujJud 63v; gdyż y tu Lukaľz ľ. opifuie że trwáli w modlitwach RejPosWstaw [143⁴]v; CzechRozm 92v, 177; NiemObr 78; A Alexánder ták to doľtáteczniey opifuie: Iż nie tylko pićie mocne byľo biaľym gľowam práwem zákazáne/ ále ktora przeciw temu wyŝtápiá: ták írodze o to iáko o cudzoľoŝtwo byľá karána. WerGość 264; Trzey piérwľzy Ewángeliŝtowie doľyć ľzeroce opifuia/ co Pan Chriŝtus czyniľ w Gáľileiey po wľádzieniu Ianowym do więzienia. WujNT przedm 32, przedm 31, s. 391; PowodPr 74.

Ze zdaniem przydawkowym [w tym: z zapowiednikami i odpowiednikami: takiego (2), takim; ktorego (2), iż, jakoby] (4): Páweľ też Bogá iednego pokazuiąc/ wľędy go tákim opifuie/ iż on ieľt Bogiem y Oycem Pána náľzego Ieľuľá Chriŝtuľá CzechRozm I3v; Toż piľmo ś. opifuie páná Ieľuľá Chriŝtuľá ľyná Bożego tákiego ktory iáko od oycá ľwego ieľt/ y od niego wyŝzedľ NiemObr 100, 152; Przetoż im ľpoľob opifuie/ iákoby tych dárow porzádnie wzywáli. WujNT 612.

Z przytoczeniem [w tym: tak (8), w ty ŝłowa (7), tymi (jasnymi) ŝłowy (5); opisuje mówiąc (3), piŝząc (25): WujJud 221; WujJudConf 252; CzechRozm 120v; SkarŻyw 337; StryjKron 36, 512; Item/ v 34. Ianá Báptyŝtę ták mowiácego/ nie zárzali też ná poczátku opifuie Ewánieliŝtá/ w ty ŝłowá: Iam tedy widziaľ/ y ŝwiádczę/ iż ten ieľt on ľyn Boży? CzechEp 211, 353, 380; Ktorá duch Boży opifuie w liŝcie do Zydow w II. rozdziale tymi ŝłowy. A ieľtci wiára podľtáciá tego/ częgo ľię nádziewamy/ okazánim rzeczy niewidziánych NiemObr 68; Bo gdyż oni Chriŝtuľá ták opifuia: iż ieľt wtorá oľobá Boľtwá: ľyn przedwieczny: z íŝtnoŝci oycowľkiey vrodzony/ ktory ľię zľczyľ z czľowiekiem/ w iednę oľobę NiemObr 110, 78, 83, 84, 96, 132, 146, 152; WerGość 268; Abowiem iáko męczennik ś. Iuŝtinus opifuie/ ŝchadzáli ľię Chriŝćijanie w niedzielę: y naprzod piľmá po Graecku czytano WujNT 614, 69, 299, 799; PowodPr 42, 77.

W charakterystycznych poľáczeniach: opisować Antychriŝta (12), Boga (4), chwałę [czyjá] (4), czľowieka (4), Jeruzalem (2). Koŝciół (3), Meŝyjaŝa (2), miľoŝierdzie boże (2), obyczaje (8) rzecz(y) (9), ŝpůsob (8), wiarę; opisować dobrze, doľtáteczme(j) (6), dziwnie, jaŝnie(j) (2), jednako, nadobnie, nakrotce, piľnie (piľno) (3), porzádnie, ŝczerze, ŝzeroce (ŝyrokó) (9), ŝyrzej (4), znacznie (2), znamienicie, zrzetelnie (2).

Fraza: »jako [kto, co] opisuje, opisować raczy« = [przy powoływaniu się na tekst dotyczący omawianego zagadnienia] (13:1): A wždy nie tylko ábyś mu odpuścić nie miał/ áleś ielzche weźrzał nań okiem miłofierdzya śwego/ ták iáko to Ewányeliſtowi [!] opifuia/ y przywiodłeś go do vznánia iego. *RejPos* 247v, 343; *WujJud* 164v; Słyżelífmy napirwey iáko nam opifuie Apoſtol Páweł fwięty Pána Iezufa Kryſtuła/ że on ielt thá łáfká Boża zbáwienna/ kthora fie nam thu okázála *RejPosWstaw* 22; Iáko tho znácznie opifuie Ezáiáfz. káp. 13. y 14. *CzechRozm* 117; *CzechEp* 286, 353, 413; *NiemObr* 20, 173; Gdzie naprzod pámiętác potrzebá v (iáko híſtoria Dzieiow Apoſtolſkich źrzetelnie opifuie) że koſciół Chriſtuſow [...] wſzczepiony był od Apoſtołow nie tylko miedzy Zydy/ ále y miedzy Pogány *WujNT* 517, 614; *SarnStat* 651, 966.

Zwroty: »dziwne dziwy opisować« (1): tákże tymże podobieńſtwem mamy fie ſprávowác o tym niewidomym á duchownym Ráiu/ o którym tu nam Ian ſwięty dziwne dziwy opifowác raczy. *RejAp* 188.

»pod figurą opisować« (2): O czym známienite ſwiádectwo duch Boży/ w Pfálmie 72. wydał gdzie pod figurą Sálomoná/ opifuie Mefyafzá/ prawdziwe⁸⁰ potomka Dawidowego *NiemObr* 117, 21.

»pod imieniem [kogo, czego; jakim] opisować« = przez co co przedstawiać (5): gdyż to poſpolita w piſmie ſ. pod imieniem pojedynkowym/ cále páńſtwo/ ábo kroleſtwo opifowác *NiemObr* 163; iáko Daniel pod imieniem czterech beſtyi cztery Monárchie okázował y opifował. *NiemObr* 163, 163.

»w księgach (a. książkach) opisować« [szyk zmienny] (5): *KwiatKsiąż* K3 marg; *SienLek* a4; W trzećich zás [książkach] nákrótce Antychriſtá opifuie *CzechEp* *4v; Czego w inſzych narodźiech ludzie nie nayduia/ Mądrzy ktorzy w ſwych xięgách wſzyftko opifuia. *CzahTr* G3; *PaxLiz* Cv.

»w liście opisować« [szyk zmienny] (3): Co wſzytko znácznie człowiekowi prawdziwemu/ ktorego teź Ian w liście ſwym opifuie/ tákże y Obiáwieniu/ ſłuży *CzechEp* 318; *WujNT* 576, 751.

»narod, rodzaj, przodki, rod [czy] opisować« = przedstawiać hiſtorię rodu, genealogię [szyk zmienny] (10:4:1:1): Rod teź wſzyćiek Ezaow w kxiążetách y w kroloch/ oppifuie. *Leop Gen* 36 arg; Item iefli Máttheuſz y Lukafz iednáko opifuia przodki Iozefowe. *CzechRozm* Av; á przeto [...] naprzod o pińaniu Ewánieliſtow mówmy/ iefli obá iednego Iozefá rodzaj opifuia czyli nie? *CzechRozm* 149v; iź Máttheuſz narod Iozeffow/ ktorzy był mężem Máryey/ opifuie: á Lukafz zás małżonki iego Máryey. *CzechRozm* 150, 150, 152v, 153, 153v [2 r.], 159, 162, *2; *WujNT* 4 [3 r.], Zzzzzv.

»[kogo] w osobie [kogo] opisować« (1): ktorego [Chryſtuſa] iuż ná on čás Prorok w oſobie onego to Cyruła Krolá opifował y zalecał. *CzechRozm* 177v.

»opisować swym piorem« (1): Tych [gwiazd] ſye ia opifowác ſwym piórem nie ważę *KochPhaen* 17.

»pod podobieńſtwy opisować« (1): iź y on [Daniel] choćiaż pod dziwnymi podobieńſtwy opifuiać odmiány rzeczy poſpolitey ziemſkiey/ opifał teź ſwym ſpoſobem y duchowną. *CzechEp* 366.

»porządkiem swym opisować« [szyk zmienny] (2): Y opifuiać tę rzecz porządkiem ſwym/ ták po tym mowi v 11. Brany twoie zázwdy otwárte będą *CzechRozm* 120; Opifawſzy iedné perfony ſádowné: drugie perfony do ſádu przychodzące ze wſzytką komitiwą y áppáratem ich dopiéro máteriá ſádowné porządkiem ſwym opifuie *SarnStat* 716.

»[jakim] rymem opisować« (1): Vdátnym rymem opifuiać boie *KochSz* C4.

»([*jakimi*]) słowy, w słowech [*jakich*] opisować« [*szyk zmienny*] (6:1): *Circumloquor*, *Obmawiam*/ *Ogradzam*/ albo opifuie którą rzecz słowy. *Mącz* 197c; *Kościoł Páná Kryřthuřow Apořtolřki*/ nie thylko nam opifuie *Lukařz ř.* w řłowiech námienionych/ ále gi nam przed oczy nářze iákoby wymáłowawřzy pokláda ku ogládaníu á pilnemu vwařeniu. *RejPosWstaw* [143²]v; á wřdy onę rzecz řwá/ y iego teř/ řpániařzými řłowy/ á nie *Moyřeřzowými wáľnymi opifuie*. *CzechRozm* 126; *Bo Mořeřz prořtými řłowy/ iáko hiřtoryk wierny/ poczátek řtworzenia řwiátá te⁹⁰ widzeniu y zmyřłom inřzym podległego opifuie* *CzechEp* 158, 20; *Znácznie tymi řłowy Ignácyus zacnoř Oycowřká/ y zwierzchnořć/ ktorá náđ řynem řwoim ma/ opifuie*. *NiemObr* 123, 173.

»tym sposobem opisować« (2): *gdy řie opifáníu řpraw Krolá tego/ [...] pilnie przypátrzyřz/ [...] poznářz/ ře Prorocy/ nie Krolá ćieleřnego tym řpofobem opifowáli/ ále Krolá duchownego* *CzechRozm* 178; *PowodPr* 38.

»opisować sprawy [*czyje*]« [*szyk zmienny*] (5): *Leop 1.Mach 2 arg*; *Kthore [řłowa]/ opifuiać řprawę Apořtolřkie Lukařz řwięthę/ miedzy inřzemi tak wypifuye. Ktorzy thedy wdzyęćznye przyięli řłowá iego/ (tho iefth *Piothrá řwięthego*) okřćili řie* *RejPosWstaw* [143²]; *wřzákře w řadnym mieřćie/ ktore iedno Lukařz przypomina y porządnie řpráwy Páwłowe opifuie/ bes tego nie było/ áby ktorzy z řydow wierzyć nie mieli*. *CzechRozm* 76v, 26v; *WujNT* 838.

»opisować acz sprosta, ale ku rzeczy« [*z przytoczeniem*] (1): *Ale Látopifřzce Ruřkie y Litewřkie to pořtánowienie ináczey opifuia/ ácz řprořtá ále ku rzeczy w ty řłowá. A po onym czářie na řimę ziechał řię Witołđ z Iaglełem Kroleł Polřkim w Przemýřlu* *StryjKron* 512.

»opisować řywot [*czyj*]« [*szyk zmienny*] (6): *Mořeřz opifuiać řywoty z láthá pirwřzých ludźi mowi/ Řyw był Adam Dźwieięć řet lat y trzydźieřći/ A pothým vmářł*. *Grzegřřm* 2; *SkarJedn* 69; *CzechEp* 20; *Hiřtoryk Papielki [...] opifuiać niektorych Papięřow řywot złořliwy/ ty řłowá przyđał: O, Ludouice vtinam tum viueres*. *NiemObr* 62; *iáko řwiádczy Dámářus opifuiać řywot Piotra ř. y inni* *WujNT* 125, 299.

Szeregi: »opiewać i opisować« (1): *á ia zřádořćią pánu bęđę ofiárował ofiáry řwoie á weřłem pieniem bęđę opiewał y opifował nieznořną řwego páná řławę*. *RejPs* 39.

»(o)powieđać i opisować« [*szyk 2:1*]: *RejPos* 343; *ktorego [Antychryřta] opowiedáliy [!] opifowáli: y ktorego tu wřpomina Ian ř. mowiáć: řlyřzeliřćie iř Antychriřř idźie*. *CzechEp* 353, 352.

»opisować i řwiadczyć« [*szyk 1:1*] (2): *A iáki tám był řtrách y okazánie chwały Páňřkiey/ iákie řercá ludu onego/ to tám o tym hiřtoria řzyroko opifuie y řwiádczy*. *RejPos* 349; *SarnStat* 966.

»opisować i wysławiać« (1): *A Iberowie Aziaticzy obaczywřzy w Hiřpaniey tákře iáko w řwoiey Oyczyřnie bogáte gory/ Kruřzcem Złotył/ řrebrnył y řeláźnył/ ktore Iuřtinus lib. 44. opifuie y wyřławia/ támře ofiedli* *StryjKron* 16.

»opisować i zalecać« [*szyk 2:2*] (4): *CzechRozm* 177v; *iáko go nam Christus Pan y wřřzytko piřmo opifuie y záleca: Bogiem go řwym y Oycem Christus názywáiać y onemu řię modłáć* *CzechEp* 413; *Tymi řłowy duch Boży piřmá řwiętego řkutki y pořytyki/ známieniće záleca y opifuie*. *NiemObr* 74, 96.

»opisować i zdobić« (1): Bo częstokroć y kráfomowcy y málárze woienne ławne łprawy/ pięknie w oczách łtawiac/ iedni mowá/ á drudzy málowaním vczéiwe poštępki opifuiác y zdobiác: wiele innych ku náłładowáníu tákíego męłtwá przywodzą. *SkarŻyw* 206.

»opisować i znaczyć« (1): Piotr też. pod imieniem iednego przeciwniká/ który około wiernych krąży/ wiele czártow opifuie/ y znaczy/ którzy łię wiernym páńłkim łprzeciwiáią. *NiemObr* 163.

W przen (43) : *MetrKor* 59/75v; *Leop* 2.*Par* 1 *arg*, 2.*Mach* *arg*; Piłmo nam okázuie Melchifedeká [...] Y opifuie go/ że był Krolem Salem [...] y Kápłanem Bogá nawyżłzego. *BibRadz* I 8a *marg*; *GrzegRóżn* N2v; to tám o tym hiłtoria łzyroko opifuie [!]. *RejPos* 215v, 331v, 349; *BiałKat* 61; *KuczbKat* 390; *BudBib* b4; *CzechRozm* 35v, 139v, 226; *CzechEp* 297, 158 [2 r.], 296 *marg*, 303, 317, 352; Płalm pod figurá Dawidá opifuie Páná Chriłtułá *NiemObr* 21, 78, 100; Kroniká Czełka opifuie wizerunk chłopá opiłego. *WerGość* 244 *marg*, 268; *LatHar* 319; Po tym nápomínániu do páłterzow/ y do trzod ich/ wtora część kłiág opifuie kościół y łtan íego aż do końcá *WujNT* 837, *przedm* 31 [2 r.], 41 [2 r.], 5. 4, 69, 124 (12); Vrzędý Máfzałkow porządnie Státuty Kázimierzowe y Alexándrowe opifuia. *SarnStat* 308; Iáko o tym wzyłtkim łzérzény Przywiléy ich łwiádczy/ y opifuie. *SarnStat* 966, *6v, 307.

2. *Oznaczać, okrešłáć, ustalać; zalecać, nakazywać; describere, praescribere JanStat, Cn; tractare Cn [w tym: co (12)] (17)* : *BiałKat* 273v; Czym nie rokázuie/ áby wzyłscy z kielicha pili: ále tylko łpołob y obyczay opifuie/ íz íełli pić będá/ ábo gdy pić będá/ żeby to czynili ná pámiátkę męki Pánłkiey. *WujNT* 607; áby káždy komu potrzebá o tych łkłádzíech y łtárych drógách wiedział/ y ták łie ná nich łpráwował/ iáko opifuie. *SarnStat* 288, 134.

opisować komu (4): *DiarDop* 105; *KwiatKsiąż* A4v; Nápomina/ áby náłładowáli Chriłtá Páná. [...], A czás odkupuiác/ báwili łię duchownym ćwiczením/ ktore im opifuie. *WujNT Eph* 5 *arg*; Do czego y to mułzę przyłožyc ná wíełszá łromotę náłżę, że nam Grámmátiki Polłkie cudzoziemcy opifuia. *JanNKar* D2v.

opisować czemu (2): *SienLek* 124v; áby Séymy Powiatowé łłufznym porządkiem gdy tego będzíe potrzebá/ mogły bywáć/ obiecuiemy dáć náukę Káncelláriíey: áby tym Séymóm mieyścá łłufzné y czás ná łiściéch opifowálá [*ut eos opportunis locis et debitis temporibus, literis praescribant JanStat* 116] *SarnStat* 31.

Ze zdaniem dopełnieniowym (2): á gdy ínzým co mayá czyniń opifuyę / tedy ty co łam przez łię rad czyniń w łobie rozeznoway. *KwiatKsiąż* A4v; Przypátrrze łie iedno pilnie/ iáko cí bogoboyni Celárze mądrze opifuia/ ktorá wiarę wzyłcy trzymáć máia *WujJud* 21v.

Z przytoczeniem (2): VChronieniu powietrza morowé⁸⁰/ wielką pomoc czyni mierné chowánié/ á wízákże y temu dla pewnieyłzény obrony opifuia lékárze tákowé przełtrzezenié: Weźmi łzáfránu íle chcełz á tyle dwoie mirry/ thyle troie Aloe/ tłucz tho miałko pofpołu zákrapiáiac wodką rožaná *SienLek* 124v; *CzechRozm* 120v.

W połączeniu szeregowym (1): Aby tedy wiedzíeć/ którę kauzy do Duchownégo práwá/ którę do łwiétkiégo przyłłucháią: tym opifániém oznáymuiemy/ opifuie. *per hanc illarum descriptionem significamus, describimus et constituimus JanStat* 235] *SarnStat* 213.

W charakterystycznych połączeniach: opisować miejsca, obyczaj, sposób; opisować mądrze.

Zwroty: »czas opisować« (4): A Prorocy Betleem miałto w którym sie narodzić miał wskazowali y czas opifowali/ To iest iż sie to ftać miało pokiby rzecz ich popopolita ftala *CzechRozm* 120v, 170v; *WujNT* 504; *SarnStat* 31.

»kondycje opisować« (1): A prosiemy pokornie WKM, abyś nas cisnąć do tego nie raczył, aby nam kto iny kondycje opisować miał, za ktoremi byśmy tak wielkiej a żalosnej krzywdy cierpieć mieli. *DiarDop* 105.

»opisaniem opisować« (1): *SarnStat* 213 *cf* *W połączeniu szeregowym*.

»[czemu] opisować [jaki] przestrzeżenie« (1): *SienLek* 124v *cf* *Z przytoczeniem*.

Szereg: »ukazować i opisować« (1): *CzechRozm* 120v *cf* »czas opisować«.

W przen (2) : gdyż wżytko piimo Nowego testamentu/ tym sie nawięcey bawi/ opifuiąc krolestwo Boże/ przy tym vcząc/ iákim ípofobem do niego wchodźć mamy: opifuiąc drogę wąlką przez prawdziwe pokaianie/ y żywą wiare w Iezulá Chríftulá *NiemObr* 78.

Fraza: »jako statut opisuje« = *sicut statuto describitur* *JanStat* (1): SScrutinia Státutem Króla Olbráchtowym ofobie tylko Królewkiéy íą zwierzóné: około których tak sie zachowywać będziemy/ iáko Státut opifuie *SarnStat* 772.

3. *Dokładnie objaśnić co, definiować; definire* *Modrz, Calep, Cn* [w tym: co (8)] (11) : *CzechRozm* 260; á okrom niego [nadętego serca] pychá/ trudno ma naturę íwą zadržymać: co *Augustin* opifuiąc pychę opuścił/ ále ma to być dołożono/ áby tak ná wżem było dostáteczne opifanie pychy. *ModrzBaz* 58v; *Circumscribo* – Opífsuię, określíam. *Calep* 199a; *Definio* – Oznaczam, opífsuię. *Calep* 296a, 322b.

opisować w czym (1): *Laneus* zásię *Coniecturalis* w Státucie tak go opifuią. *SarnStat* 282.

cum A cum inf (1): *POzew* vczeni w *Práwie* opifuią być pięćioráki. *GroicPorz* pv.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Bo oni tak to opifuią/ że *Rzeczpołpolita* íą *Zbory* á *zgromádenia* ludzkie porządnie zebrane/ [definiunt enim illi rem publicam esse concilia coetusque hominum iure sociatos] z rozmáitych íásiádow złączone á ku dobremu á ízczęśliwemu życiu postánowione. *ModrzBaz* 2v.

Z przytoczeniem (1): A popolície *Doktorowie* tak ie opifuią: *Małżeństwo* iest miedzy porządnymi ofobámi/ *Mężá* y *Niewiáfty* *Małżeńskie* złączenie/ ípolność żywota nierozdzielną máiac. *KuczbKat* 250.

W charakterystycznych połączeniach: *opisować* *pospolicie, rozmaicie, włośnie(j)* (2); *rzecz opisować* (2).

W przen (2) : wżákoż/ tho wżytko należy/ ná iego [dworzanina] wlálnym rozładku/ áby vważył/ ktore słowo bárziesy íłuży vżsom *Polfkim*/ ktore znácznieysze/ ktore żrzetelniefze/ ktore włośniefze rzecz opifuie. *GórnDworz* F5v; ábowiem naydzie tam drugie [słowo]/ iż tak włośniefze rzecz opifuie/ że włośniefze być nie może. *GórnDworz* F6.

4. *Nazywać, tytułować, określać [kogo (5), co (2)]* (7) :

opisować kim (2): Y komuż podobniefze wierzyć? *Aniołowili*/ ktory poki pan *Chríftus* dziećięciem był/ dziećięciem go názywa: czyli X. K. ktory [...] íefczé w żywoćie máćierzynfkim mężem go opifuie. *NiemObr* 144, 123.

opisować być kim (2): *StryjKron* 41; Dániel prorok Antychriftá opifuie być krolem *CzechEp* 364.

Zwrot: »tytułem opisować« (1): Cyryllus [...] Piotrá S. książęciem Apoštołłkim naywyższym zowie. Y na drugim mieýfcu tym go tytułem opifuie. *SkarJedn* 70.

Szeregi: »mianować i opisować« (1): Plinius też tę Rzekę tymże imieniem zowie Phut/ á Ptolomeus w opifánii Swiátá Phtut/ ále mi fie zda/ ifz iá Plinius lepiej miánuie/ y opifuie *StryjKron* 11.

»opisować i okazować« (1): Ale fą infze tytuły pánu Chriftołowi lámemu włafne/ ktorými fię oná iego niebiełka duchowna fpołeczność/ ktorą z wierzącymi ma/ opifuie y okázuię *NiemObr* 44.

5. *Urzędowo zapisywać, przekazywać (w kontrakcie, testamencie); praescribere Cn [w tym: komu co (5)] (6)* : krom wrzędu y Káncelláriiý Króla Ięgo M. y Séymu Koronnęgo Wálnęgo/ gdzie káždęmu wolno kontrákty fwe wieczné około imion fwyh opifowác komu chce. *SarnStat* 1166.

W połączeniu szeregowym (1): A gdzieby tęn ktoby przedal zaftaviel, abo ktorembykolwiek obyczayem opifoval a odbyval imienia, miał zonę, tedy tę zonę będzie povimen fprziiaczioly iey kv odstápięnię iey opravy przywiefcz *ComCrac* 22.

Zwroty: »opisować w księgi« (1): a tak czy wyfzy opifzany Iako Lucas y zoną swoyą Anną Tobrowolnyę fzobyę opifzuyą wylegi [lege: w kłięgi] nafze za dobrego żywota swęgo *ZapKościę* 1583/40.

»opisować [komu] po swej śmierci« (1): Tak fzę teżz zona yęgo włafzna Anna Tak teżz opifzuyę Męfzewy Swemu Lukaszę swą czáftkę po swy smyerczy *ZapKościę* 1583/40.

»opisować [komu] na wieki« (1): yfz vczywy Lucas zelałzko opifzuyę czyftkę [!] swoyę włafzną, zenę swoy Annę na wyeki *ZapKościę* 1583/40.

Szereg: »zostawować i opisować« (1): Iagnęfcze przerzeczony to wfzytko zoftawuyę y opifzuyę. *ZapKościę* 1583/54.

6. *Zapisywać, notować, utrwać cos na piśmie; describere Cn (5)* : á także też iuz práwie zániechano było/ nie tylko tych tegodniow pilnowác/ ále też y potomftwá Dawidowe⁸⁰ pilnie opifowác [...] z iáką pilnością opifawáne było/ áż do lámey niewoley Bábilonfkię. *CzechRozm* 170v; Tu też opifuie Roku 1205. pirwfze obiáśnienie y wfyfzenie imienia Litewfkię *StryjKron* 245.

Z przytoczeniem (1): Tenże záf Aurifaber Lutherow dyfcypuł/ też fłowá Lutrowe opifuie: Kiedy Dyabel w nocy do mnie przydźie/ [...] tákową mu odpowiedź dawam *ReszPrz* 51.

W charakterystycznych połączeniach: opisować grammatyki, objaśnienie (2), oznaczenie; opisować pilnie, wiernie.

Zwroty: »słowa [czyje] opisować« (1): *ReszPrz* 51 cf *Z przytoczeniem*.

»w kronikach opisować« (1): Táak Długofus/ Vapouius/ Miechouius/ y Cromerus w fwyh Kronikach Litewfkięgo narodu leśnego/ y ich dzielności woienney pierwfze obiáśnienie y oznáczenie opifuia/ Roku od zbáwięnnęgo národzenia Chriftołá Páná 1205. *StryjKron* 244.

Szereg: »uważać i opisować« (1): Táak że znáki grániczne y podobieńftwá ich vważác/ y wiernie opifowác [...] będę. *SarnStat* 458.

7. *Odpisywać (listownie), przepisywać, na nowo coś opracowywać; rescribere Mqcz (2)* : Rescribo, Opifuyę/ też oddawam. *Mqcz* 375c.

opisować z kogo co [z czyjego dzieła] (1): A Titus Liuius Historyk ławny Rzymłki/ y Lucius Iulius Florus/ z niego opifuiąc dzieie/ y łprawy połtępkow Rzymłkich/ [...] ták mowi w kłięgach trzećich w roździele trzećim *StryjKron* 26.

*** Bez wystarczającego kontekstu (1) : Perscribo – Opifuię. *Calep* 789b.

Synonimy: 1. okazować, opowiedać, świadczyć; 2. postanawiać; 3. oznaczać; 4. mianować; 5. zostawować.

Formacje współrdzenne cf PISAĆ.

Cf OPISAWAĆ, OPISOWANIE, OPISUJĄCY

AW